

Sanat, sointumerkit...

Nuotit ensin

Nuotin kirjoitustehtävä kannattaa vaiheistaa siten, että yhtä työvaihetta tehdään jakson verran ja sitten toista. Esimerkiksi ensin pari säettä nuotteja, sitten niiden säkeiden sanat, soinnut ja muut merkit. Tällä oppitunnilla tehdään kansanlaulu vaihteittain ja aloitetaan, niin kuin luonteavaa on, nuoteista.

Tuonne taakse metsämaan Kansanlaulu

The image shows a musical score for the song 'Tuonne taakse metsämaan'. It consists of two systems of music. The first system has a treble clef, a key signature of two flats (B-flat and E-flat), and a common time signature. The melody is written on a single staff. Below the staff, the lyrics are written in Finnish. Above the staff, chords are indicated: Cm, Fm, Cm, A^b, Fm, and a first ending bracket with B^{b7} and E^b. The second system starts with a measure number '5' and continues the melody and lyrics. Chords indicated include Dm^{7b5}, G⁷, Cm, B^{b7}, E^b, G⁷, Cm, G⁷, and Cm.

Tuon - ne taak - se met - sä - maan sy - dä - me - ni ha - laa.
 Siell' on mie - li ai - ni - aan, sin - ne toi - von -

5 sa - laa. Siel - lä met - sä - mö - kis - sä on kau - nis kul - ta - se - ni.

Aluksi luodaan nuottipohja, tee alla oleva esimerkki (kokeile ensin itse, ohjeet ovat esimerkin jälkeen):

Tuonne taakse metsämaan Kansanlaulu

The image shows an empty musical staff for the song 'Tuonne taakse metsämaan'. It has a treble clef, a key signature of two flats, and a common time signature. The staff is empty, with only a green vertical line at the beginning indicating the start of the piece.

- File-valikko>New
- Manuscript Paper>Treble staff>Next
- House Style>Next
- Time Signature and Tempo>Alla Breve >Next

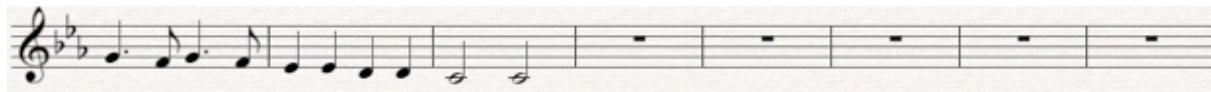
- Key Signature>C minor (valitse ensin ikkunan yläreunasta Minor keys)
- Score Info>Title "Tuonne taakse metsämaan">Composer "Kansanlaulu">Finish

Seuraavaksi kirjoita nuotit esimerkin mukaan, ohjeet esimerkin jälkeen.

Tuonne taakse metsämaan Kansanlaulu

The image shows a musical staff for the song 'Tuonne taakse metsämaan'. It has a treble clef, a key signature of two flats, and a common time signature. The staff shows the first few notes of the melody, starting with a quarter note on G4, followed by eighth notes on A4 and B4, and then a quarter note on C5. The staff is otherwise empty.

7

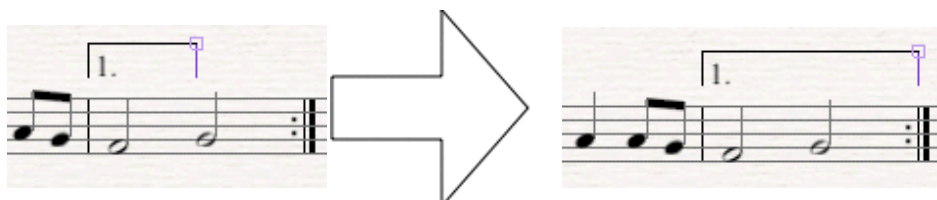

- Valitse numeronäppäimistöltä 4 ja kirjoita hiirellä siemennuotti es'
- 3-e-d-4-c-3-c-7-b
- 4-c-e-5-g
- 4-c-c-a-3-a-g
- 5-f-g
- f-g (Kirjoitetaan 2. maali -- viides tahti -- jo nyt)
- 4-g-c-, (numeronäppäimistön pilkku)-b-3-a
- 4-, (pilkku)-g-3-f-4-, (pilkku)-g-3-f
- 4-e-e-d-d
- 5-c-c

Sitten voisi laittaa kertausmerkit paikalleen. Varmuuden vuoksi puhdistetaan pöytä edellisen työvaiheen jäljiltä: paina kaksi kertaa esc-näppäintä. Näin varmistutaan siitä, ettei mitään ole aktivoituna, mikä saattaisi sijoittaa kertausmerkin yllättävään paikkaan. Create-valikon Barline-apuvalikossa on End Repeat (loppukertausmerkki). Valitse se ja klikkaa neljännen tahdin loppua, kertausmerkki ilmestyy paikalleen. Samalla tavalla on tehtävä kuudennen tahdin alkuun alkukertausmerkki (Start Repeat) ja yhdeksännen tahdin loppuun kertausmerkki. Muista tyhjentää pöytä esc-näppäimellä ennen kunkin kertausmerkin lisäämistä.

Laitetaan seuraavaksi 1.- ja 2.-maalit. (Valitettavasti Sibelius vähän haparoi maalien kanssa, ilman säätämistä niitä tuskin saa paikalleen.) Paina taas kaksi kertaa esc-näppäintä ja sitten hae Create-valikosta Line... Valitse oikeanpuoleisesta System lines -kentästä 1.-maali ja paina OK. Tipauta hiirellä maali neljännen tahdin alkuun. Vedä sitten hiirellä maalin oikeasta pystyviivasta maali oikean mittaiseksi.

Taas painetaan ensin esc-näppäintä ja sitten haetaan kakkosmaali. Nuotinkirjoitusosuus alkaa olla valmis. Laitetaan vielä pari legato-kaarta. (Muista esc.) Aktivoi kappaleen toinen nuotti klikkaamalla sitä hiirellä. Paina sen jälkeen S-kirjainta (Slur), ja kaari ilmestyy kahden kahdeksanosan välille. Laita samaan tapaan kaksi muutakin legato-kaarta.

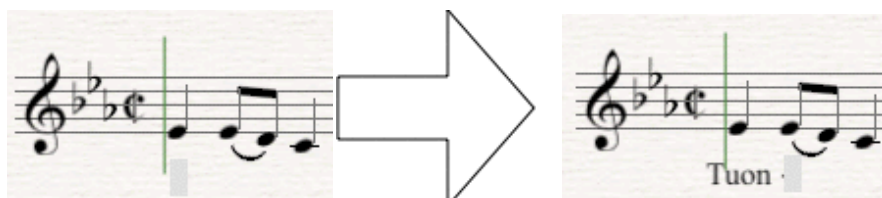

Viimeistelyä -- tekstit ja ulkoasu

Tässä vaiheessa on jäljellä kaksi tehtävää: sanojen ja sointumerkkien laitto sekä ylimääräisten tahtien poisto ja tahtimäärien tasaaminen viivastoille. Kannattanee edetä tässä järjestyksessä, sillä sanojen lisääminen vaikuttaa viivastolle järkevästi mahtuvien tahtien määriin.

(2xEsc)

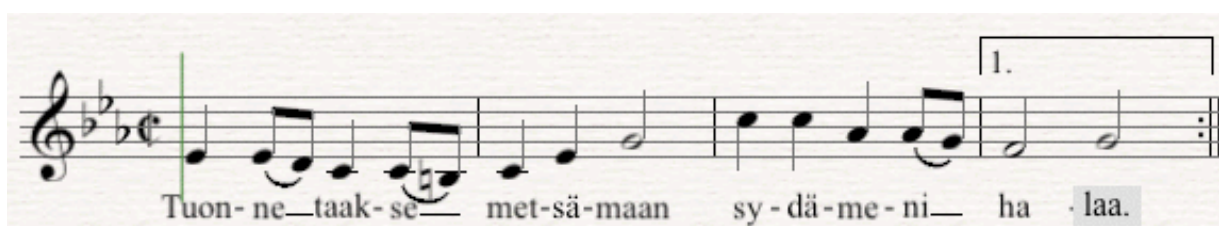
Sanat laitetaan tavu kerrallaan kunkin nuotin alle. Valitse Create-valikosta Text ja sieltä Lyrics line 1. Klikkaa hiirellä ensimmäisen nuotin alle, jolloin siihen ilmestyy vilkkuva kursori. Kirjoita ensimmäinen tavu "Tuon" ja paina tavuviivaa, jolloin nuottiin ilmestyy tavuviiva ja kursori hyppää seuraavan nuotin alle.

Kirjoita tavu "ne". Paina välilyöntiä kerran, jolloin kursori siirtyy d-nuotin alle. Koska tällä tavulla edetään kaksi nuottia, on välilyöntiä painettava toisenkin kerran. Kirjoita ensimmäinen säe.

Sibelius tekee automaattisesti kaksi asiaa:

- jos tila käy tavulle ahtaaksi, Sibelius levittää tahtia tarpeellisen määrän
- mikäli samaa tavua lauletaan kahden tai useamman nuotin ajan (melisma), Sibelius piirtää tavun perään alaviivan.

Entäpä, jos tulee kirjoitusvirhe:

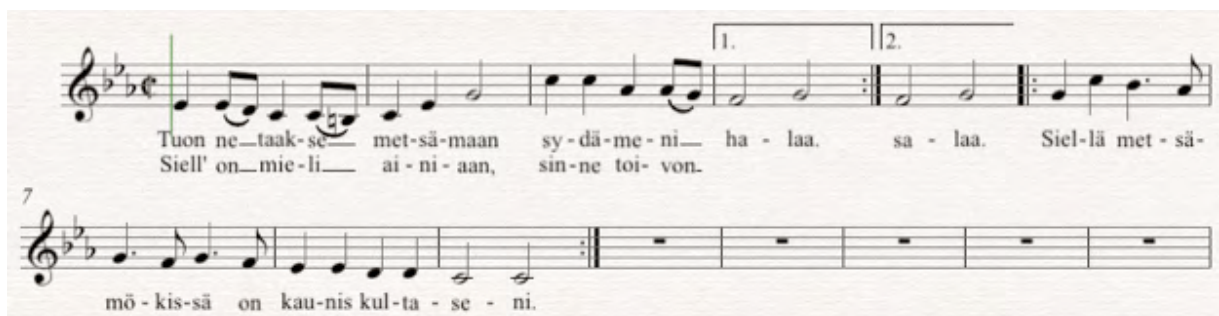
- mikäli huomaat virheen kirjoitusvaiheessa, voidaan askelpalauttimella (backspace) pyyhkiä kirjoitettua tekstiä, peruuttaa voi myös edellisiin tavuihin asti,
- mikäli virheen huomaa myöhemmin, on yksinkertaisinta kaksoisklikata virheellistä tavua. Tavun perään ilmestyy vilkkuva kursori, jolloin virhelyönnit voi pyyhkiä askelpalauttimella pois.

(2xEsc)

Kirjoitetaan seuraavaksi toinen säe. Hae Create-valikosta Text ja Lyrics line 2, klikkaa hiirellä ensimmäisen nuotin alle ja kirjoita toinen säe.

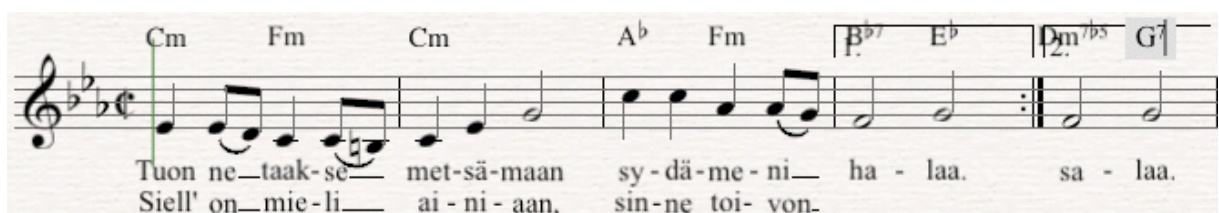
Ennen kuin kirjoitat sanan "salaa" siirrytään taas ylemmälle riville. Paina esc ja hae Create-valikosta Text ja Lyrics line 1, klikkaa hiirellä kakkosmaalin ensimmäistä nuottia. Kirjoita loput sanat.

Sointumerkit kirjoitetaan samaan tapaan. Valitse Create-valikosta Text ja Chord symbols. Klikkaa ensimmäistä nuottia hiirellä, jolloin kursori alkaa vilkkua nuotin yläpuolella. Kirjoita Cm ja paina välilyöntiä kolme kertaa, jolloin kursori on siirtynyt tahdin puoliväliin, kirjoita Fm.

Kirjoita seuraavaksi Cm, Ab, Bb7 ja Eb. Huomaa, että Sibelius kääntää alennusmerkin ja seiskan automaattisesti oikeaan asuun. Kakkosmaaliin laitetaan Dm7b5 ja G7. Maaleissa sointumerkit menevät muiden merkkien päälle, siirretään niitä myöhemmin.

Harmillista kyllä, virheiden korjaaminen ei ole ihan yhtä helppoa kuin sanoituksen kohdalla. Sibelius ei osaa peruuttaa askelpalauttimella edelliseen sointuun, joten virheellistä sointua on kaksoisklikattava ja sitten tehtävä korjaukset.

Kirjoita loput soinnut.

Musical score snippet showing chords and lyrics. The lyrics are: Tuon ne-taak-se met-sä-maan sy-dä-me-ni ha-laa. sa-laa. Siel-lä met-sä-Siell' on mie-li ai-ni-aan, sin-ne toi-von. mö-kis-sä on kau-nis kul-ta-se-ni.

Viimeistellään nuottisivu ja aloitetaan maalien siivoamisella. Tartu hiirellä ykkösmaalin vaakaviivaan, niin että sen väri muuttuu, ja raahaa sitä hieman ylöspäin. (Merkki ei lähde ihan heti siirtymään.) Tee sama kakkosmaalille. Siirrä sitten sointumerkkejä väljemmille vesille.

Diagram showing the adjustment of the first and second staves in a musical score. The first staff is moved up and the second staff is moved down, indicated by arrows.

(Esc)

Ylimääräisten tahtien poistamiseksi on haluttu alue ensin aktivoitava. Tässä tapauksessa klikataan ensimmäistä tahtia hiirellä siten, että ctrl-näppäin (Win) tai omenanäppäin (Mac) on pohjassa. Tahdin ympärille tulee kaksinkertainen laatikko.

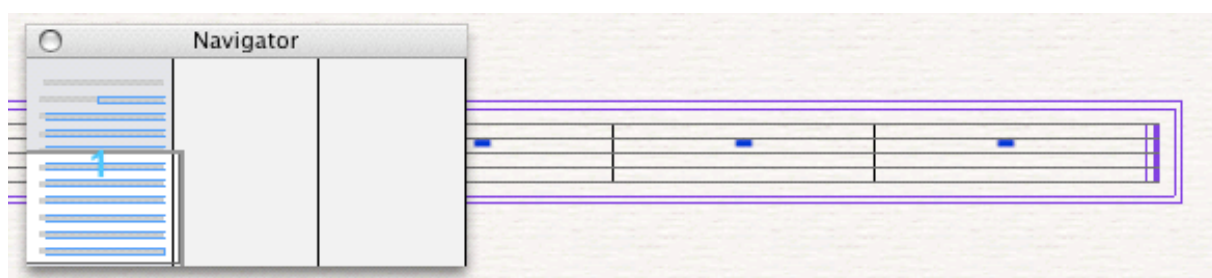
Musical score snippet showing a double-clicked measure, indicated by a double purple rectangle.

Tämän jälkeen laajennetaan aktivointi koko loppualueelle. Siirrä nuottipaperia Navigator-ikkunasta raahaamalla sivun alareunaan.

Screenshot of the Navigator window showing the first measure selected, and the musical score snippet with the double purple rectangle extended to the end of the line.

Paina sitten vaihtonäppäin (Shift) pohjaan ja klikkaa kappaleen viimeistä tahtia. Ylimääräinen alue muuttuu aktiiviseksi, jonka voi poistaa askelpalauttimella tai delete-näppäimellä.

Tuonne taakse metsämaan Kansanlaulu

Cm Fm Cm A^b Fm 1. B^{b7} E^b

Tuon - ne taak - se met - sä - maan sy - dä - me - ni ha - laa.

5 Siell' on mie - li ai - ni - aan, G⁷ sin - ne toi - von Cm

sa - laa. Siel - lä met - sä - mö - kis - sä on kau - nis kul - ta - se - ni.

Toinen rivi on liian lähellä ylemmää riviä. Klikkaa hiirellä jotakin tahtia alemmasta rivistä, kuitenkin siten, että hiiri ei osu nuottiin. Tahti saa sinisen ympärilleen ja siitä voi raahata koko riviä alaspäin.

Tuonne taakse metsämaan Kansanlaulu

Cm Fm Cm A^b Fm 1. B^{b7} E^b

Tuon - ne taak - se met - sä - maan sy - dä - me - ni ha - laa.

Siell' on mie - li ai - ni - aan, sin - ne toi - von

5 2. Dm^{7b9} G⁷ Cm B^{b7} E^b G⁷ Cm G⁷ Cm

sa - laa. Siel - lä met - sä - mö - kis - sä on kau - nis kul - ta - se - ni.

Kappale on valmis, tulosta se File-valikon Print-komennolla.

[Oppitunnin alkuun](#)